

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden kedden egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 2 frttal fizethetnek elő, féléves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ,
a lap szellemi részét illető közlemények az
ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉNEZ
czimzandók.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Áron, Szabó Sámuel, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor,
felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: A déési kiállításról, III. Szabó Samu. — Vándorgyűlési kirándulások, I. Báró Jósika Sámuel. — Az öntözés sikere. — Pávai Vajna Elek vándorgyűlési indítványai — Szüreti tudósítás Medgyesről. D. — Gyümölcs-ipar. Villási Pál. — Értesítés a ragályos betegségekről. — Vidéki gazd. tudósítások: Apanagyfalu, Galacz. — Üzleti heti szemle. — Piaczi árak. — Hirdetések. —

A déési kiállításról.

III.

A kertészeti egyesület közgyűléséről megkezdett értesítésünket kell befejeznünk. Ezuttal csak okt. 21-ikéről szólunk.

Megkívánom előzetesen jegyezni, hogy mikor „mi kolozsváriak“ a közelebbi számban közlött s az alapszabályok módosítására czélzó indítványokat fogalmazzuk, a dolog még úgy állott előttünk, hogy ezek a ministerium által meg vannak erősítve s nekünk most Déésen meg kell választani hivatalnokainkat 3 évre. Erre való tekintettel készült az indítványok 3-ik és 4-ik pontja.

A közgyűlés megnyitásakor azonban Lukácsy Sándor ideiglenes igazgató ur előterjesztéséből bámulattal értesültünk, hogy alapszabályainkat a ministerium még nem erősítette meg, sőt némely pontja ellen, melyek a vidéki körök és ügynökségek viszonyát a központhoz megszabják, nem eléggé határozott voltak miatt, a ministeri előadónak kifogása van s azokat a jelen közgyűlés által módosítani kívánja.

Ezért volt tehát a vándorgyűlés tárgysorozatában 3-ik pont gyanánt felvéve: Szervezési kérdések, különös tekintettel a vidéki körök és ügynökségek felállítására; ezért nem lehetett hivatalnokainkat is megválasztani s az igazgatásról még egy évre csak ideiglenesen kellett gondoskodnunk.

Lukácsy ur említett jelentésében előadta azt is, hogy egyesületünknek eddigelő van 147 rendes és 6 alapító tagja. A öldmivelési- és kereskedelmi minister ur az előleges költsé-

gekre adott 100 frtot. A kiadás eddigelő, nagyobb részint nyomtatványokra 220 frt. 83 kr, a bevétel mintegy 300 frt, de a tagsági díjak nagyobb része csak ezután, ha a közgyűlés az igazgatóságot erre utasítja, fog felszedetni. Erdélyben a kertészet iránt általában nagyobb érdeklődés mutatkozik, mint a Királyhágon tuli részekben; ebben fekszik főoka annak, hogy az első vándorgyűlés itt tartatik. Továbbá ez a gyűlés czélszerűen csak ott tartható, hol némi gyümölcsstermés van s itt az idén ez is, bár nem nagy mennyiségben, meg volt. Minister urnak lekötelező előzékenységéért köszönetet indítványoz, melyet a közgyűlés elfogadott.

Következett a közgyűlésre megjelent tagok számbavétele. A felolvasott névsorból kitűnt, hogy a Déésen megjelent tagok száma, a pártolókkal együtt 23.

A tanácskozás megkezdése előtt b. Bánffy Dezső, mint a rendező bizottság elnöke előadja a közgyűlés tagjai számára rendezett vidéki kirándulások tervét; u. m. 22-én délelőtt a dézsaknai sóbányákba; 23-án Kendi-Lónára és 24-én a 9 mfnyre fekvő Beszterczére, hová a gyűlés külön meghívást nyert; mely alkalommal egy gyümölcs kiállításon fogják a beszterczevidékiek terményeiket bemutatni.

A közgyűlés elhatározza, hogy Déésen két ülést tart: 21-én délelőtt és 22-én délután; ezekben a lényegesebb ügyeket tárgyalja, minthogy a tagok nagyobb része Beszterczén nem lehet jelen. Zárulását azonban 25-én Beszterczén fogja megtartani, melynek vezetésével Szabó Sámuel, vagy ha ő meg nem jelenhetnék: Vályi Elek bizatott meg.

— Elnök felolvastatja az alapszabályokat azon megjegyzéssel, hogy az erre vonatkozó észrevételek az indítványok során beadhatók. Szentgyörgyi Lajos és Szabó S. irásban benyújtják módosításait.

A gyűlés két bizottságot nevez ki; egyiket a szervezési kérdések előkészítésére, mely állott Kovács Samu déézi ref.

Ielkész, Vezekényi Horváth Zsigmond szolnok-dobokai tanfelügyelő és Hamaliár Károly rimaszombati gyógyszerész urakból; (utóbbi még aznap elutazott).

A második bizottsághoz volt utasítva, a kiállításra beküldött gyümölcsök átvizsgálása után a nagy tenyésztésbe felveendő gyümölcs fajokról véleményt készíteni. Ennek tagjai voltak: Szeremley Lajos besztece-naszód vidéki tanfelügyelő, Veress Ferencz Kolozsvárról és Vályi Elek kentelki ref. lelkész és esperes; kik aztán szakértők gyanánt magok mellé vették Ritter Gusztáv kolozs-monostori főkertészt, Szabó Sámuel és Szentgyörgyi Lajost.

Az indítványok során Lukácsy bemutatja gróf Attemsnek a gyűléshez intézett felszólítását, hogy csatlakozzunk a keletkezőben levő osztrák-nagy magyar gyümölcsészeti egyesülethez. Köszönettel vesszük a figyelmet, de ez idő szerint még rendezkedésünk sem lévén befejezve, ez ügyet érdemlegesen nem tárgyalhatjuk.

— Kovács Samu felolvasást tart a szolnok-dobokamegyei községi faiskolák haladásáról igen érdekes adatokat sorol föl: miként sikerült a megyei tisztikar erélyének az ügyet virágzásra emelni, kivált ott, hol a szolgabírák magok is kertkedvelők és szakemberek. Csak azt kívánjuk hozzá, hogy a valóság is mindenütt megfeleljen, most és jövőben a kedvező hivatalos jelentéseknek! . . A közgyűlés külön átiratban fejezi ki méltánylatát a szolnok-dobokai tisztikar iránt, a gyümölcs-tenyésztés körül kifejtett buzgóságáért.

Ezzel kapcsolatban Vályi Elek bejelenti, hogy ő 150 faj körtve és 80 faj almával tett kertjében kísérletet s ezekből kiválasztotta a saját vidéke számára legalkalmasabbakat. Egyszersmind következő három indítványt teszi:

a) A képezdékben fordítsanak az oltás tanítására nagyobb figyelmet, mint eddig. (Külön tekintetben fog a minister ural közölni.)

b) A zug legelészet mint a gyermekek és ifjak erkölcsét rontó intézmény, hatóságilag eltiltandó; (mellőztetett.)

c) Az eredeti erdélyi gyümölcsöket, főként almafajokat, ajánljuk a közkerttel bíró gazdasági egyleteknek és nagyobb vidéki faiskoláknak fajfákon való kipróbálásra. (Meg fog történni).

A gyűlés még 1/2 óranyi szabad idővel rendelkezvén Szabó Sámuel fölemlíti, társalgási tárgy gyanánt a nyulak által a kert iparnak okozott roppant károkat s azon véleményt nyilvánítja, hogy a nyulakat ki kellene törölni a törvény által védett vadak sorából.

Biró Pál elmondja, hogy a debreczeni gazd. tanintézet faiskoláját háromszor kellett újra ültetni a nyulak pusztításai miatt.

Lukácsy többek közt előadja, hogy Kisujszálláson, csak egy télen 40 ezer frt ára kárt tettek a nyulak közelebről. Ajánlja a törvényes oltalom megnyerhetése végett, hogy mindenki jelentse be a nyulak által okozott kárait a törvénytől és indítson pert; talán a törvényhozók fülébe is eljut a kertbírók feljajdulása.

Szeremley Lajos hallotta, hogy a kender szagától irtózik a nyúl s ha ezzel vannak bekötve a csemeték bántatlanul maradnak. Ajánlja megpróbálásra.

Végre a gyűlés vadász tagjai puskát fogtak a nyúl oltamára s kívánták, hogy legalább az egyesület első vándorgyűlése ne indítson még nyúl háborút.

Ez az első nap története.

Szabó Sámuel.

Vándorgyűlési kirándulások.

I.

Méltóságos Elnök ur!

Tisztelt vándorgyűlés!

Igen megtisztelő megbízásuk folytán gróf Schweinitz Gyula és Hintz Lajos igazgató (ez utóbbi az akadályozott Nagy Sándor és Ritter Gusztáv urak helyében) társaságában szemleutunkat a földvári földmives iskola megtekintésével kezdtük.

Ez iskola, mely saját tulajdonát képező helyiségekkel még nem bír, bár e célra mintegy két ezer forintnyi alapja kamatozik, bérházban van elhelyezve s a gazdaság practicus tanítására, a helység mellett, egy mintegy 10 cat. holdnyi szántóföldet, egy gyümölcsös és egy veteményes kertet és egy darab természetes kaszálót (ez utóbbiakat mintegy 7—8 holdnyi területtel) bír haszonbérben. A tulajdonképpeni gazdaszat a szántóföldön 4 fordulóban üzetik, még pedig: kapás növény, tavasz gabona, zöld takarmány és ős gabona foglalják el a 4 táblát és így mind a 4 mivelési móddal nyílik alkalmuk megismerkedni a tanulóknak.

A tanítást egy igazgató és egy tanár, mint rendes tanárok, továbbá egy állatorvos és kertész, mint segédtanárok vezetik. A tanfolyam 2 évi practicus oktatásra terjed, mely alatt a külgazdaságban a munkákat a tanulók végzik. A theoretikus oktatásra a téli időny használtatik fel, mely mellett a reálskolai alsóbb osztályok tantárgyai is fel vannak véve a tantervbe. Ez oskolának felszerelése között láttuk a vaskét, rúchadlot, ló kapát, vető gépet, kézi cséplőgépet; az állatok közül mürzthali és hazai fajból való teheneket, melyek az iga munkát is végezik; sertéseket- és a méhészet ujabkori fejlődéséhez méltó méhészetet, mely azonban tökéletesen beállitva csak a jövő év folyamában lesz.

Eppen oly időben esvén szemlénk, midőn a mezei munka szünetelt és a tanulók rövid időre haza bocsáttattak, csak ily felületes megtekintéssel kellett beérnünk. Még egy említésre méltó körülményt kell felemlitenünk! Az iskola eddig 8 ösztöndíjas hellyel bír, jövőre ezek száma 13-ra fog emelkedni, de tapasztalt nagy hiány a tanulók csekély száma. Megmagyarázható oka ennek, hogy a tanulók 16 éves korukba vétetvén fel és célja az oskolának az lévén, hogy földmiveseket neveljen, a kis birtokos, ugy nevezett paraszt gazda, érezhető munka hiányt szenved saját gazdaságában fiának két éven át tartó távollétében.

Ezen és igen helyesen ugy vélnek segíthetni, hogy a gazdának, ki fiát az oskolába helyezi, ezen munka hiányt kár-

pótolják. Csak így lehet remélni, hogy a kis birtokosok sorai közé, céljának megfelelőleg elegendő mennyiségben bocsásson évről-évre képzett gazdákat ezen iskola. —

— Földvarról Krizbára vezetett utunk, Horváth ur gyümölcsös kertjét megtekinteni. Ezen kirándulásra, bár utasítást nem nyertünk, mégis ezt két okból tettük. Először, hogy meggyőződést szerezzünk, hogy kis területen, kisebb tőkével, szakértelemmel és szorgalommal mit lehet elérni a gyümölcsészet terén honunkban is és másodsor, mert érdekes megtudni, több évi praxis után, mily piacza van gyümölcsünknek a közel Romániában, hová tudomás szerint a krizbai gyümölcsöt évek óta szállítja természetjök.

Horváth krizbai gyümölcsös kertje, mintegy 15 hold kiterjedésben, vad talajon, hegyi legelőktől körülveve, terjed el. A magas deszka kerítéssel körülvett kert kapuján belépve, a szegletein elhelyezett őrzőbek ugatása, a fiatal termő fákon bőven kirakott darázsfogók, a talajon elszórt egérfogók, az ért gyümölcsöcsel megrakott fák alatt elterített szalma, mindjárt tudunkra adta, hogy speciálistánál vagyunk. A gyümölcsészet terén tett tapasztalatokat, tekintettel Erdély e részére leírni s beküldeni, Horváth ur megígéri szíves volt. A gyümölcsöt tulajdonos Romániába szállítja, hol súly számra szokta eladni. Egy kiló a közönségesebb fajtákból 1—2 franc, *) a finomabbak 2—6-ig, sőt kivételesen több is, mely árakkal szemben a beviteli vám és szállítás, különösen ha a vasuti összeköttetés meglesz, igen csekély. Különben a rakott fák, a tele pinczék azon következtetést engedték vonnunk, hogy ez idén a kitartás és szorgalom bő jövedelmet biztosított a bznzó termelőnek.

— Feketealmon nyugodván lovaink ez alatt megtekintettük az itt ujonnan felállított faszerszám gyárat, melynek műveit kiállításunkon is láthatjuk. Vizerővel dolgozó egyszerű berendezése és felszerelése igen meglepő. Czélszerű berendezésű lentörőt is alkalmazott itt a gyáros a meglevő vizerőre, mely beszerzési és felállítási költségeit (mintegy 150 forint) lenet termelő vidéken, mint itt is, gyorsan behajtja.

Feketealomból kirándulásunk második pontjára Keresztyénfalvára értünk. Keresztyénfalva tudvalevőleg Erdélyben az egyetlen község, mely az ugar rendszerrel föltagya összes szántóföldjeit minden évben használja és a nyári istállózást behozta. Futólagos szemlénk nem adhatván oly bő felvilágosítást ezen rendszer elősmert előnyeiről és a keretében feltehető hiányokról, mint a nyomtatásban is előttünk fekvő Hintz János ur előadása (melyet az erdélyi szász gazdasági egyesület gyűlésén 1874. aug. 22-én tartott) ebből csak a főbb adatok közlésére szorítkozom. Ugyanis Keresztyénfalva területe:

szántó	— 2249 cat. hold.
kaszáló	— 121 " "
legelő	— 93 " "
erdő	— 1772 " "
használatlan	— 165 " "

Összesen . . . 4400 cat. hold. Ehez járul com-

*) Egy franc középszámítással 46 krajczárra tehető.

pact területben 600 cat. hold szántó a rozsnyói határon, hasonlóan 700 cat. hold hegyi kaszáló a brassóin és ugyan ezen elszórva még 200 hold szántó és kaszáló. Ez utóbbiak összege tehát mintegy 3900 cat. hold.

A lakosság száma 2200 lelket tett ki. A házi állatok száma: ló 631 drb.

szarvasmarha fehér,	
különféle és bival:	bika 10 "
tehén	852 "
igás	469 "
borju fiatal 3 éves	347 "
sertés	556 "
juh	250 "

Összesen . . . 3115 drb. Ide nem számítva a Zel¹

és Arzt czég szeszgyárában felállított most már 500 darab hizó marhát. Az 1847-ik évig mikor az ugar rendszer felhagyása kezdetét vette, csak bérelt kaszálók és legelőkkel birt e község, mellyel a takarmány hiányon segíteni kívánt. Ma már az ugaron kivétel nélkül, lóherét, bükkönnyt és csalamádét termelnek, megjegyezve, hogy lóhere és bükkönymag minden 6-ik évben felváltva jön a földbe. A takarmányrépa is nagyobb, a törökbuza igen csekély mennyiségben műveltetik az ugaron. Nagy előnyül szolgál trágya dolgában a Zell és Arzt czég szeszgyára, mely az üzlet nagyságát tekintve, az erdélyi országrészben a 3-ik helyet foglalja el, a hol közép árban 30 krajczárral kaphatni egy szekér trágyát. Ez adatok ékesen szólnak, a többiekre nézve (rövidség okáért) az említett nyomtatványra kell utalnom. Csak még két megjegyzést kell tennünk. Az egyik, hogy nem lehet eleget ajánlani Keresztyénfalva községének, hogy menló állományát az eddigi bevásárlási mód helyett, az állami méntelepekből jutányosabb módon fedezze, (mint ezt különben szándékba is vette) és ezt a módot a bika állományra is, ugy a fehér hazai szarvasmarhára, mint (kísérletképpen) az Allgäu-i fajtára is terjessze ki. A második — és ezen nehezebb segíteni — az: hogy az istállók Keresztyénfalván általában a kellő magassággal nem bírnak és így természetes (ezt hallomás után mondjuk) azon számtalan szembaj, mely a ló állományánál előfordul.

Végre engedjék meg, hogy ugy a földvári iskola igazgatósága, mint a keresztyénfalvi község elöljáróságának szolgálatkész szíves előzékenységökért e helyen is őszinte köszönetünket fejezzük ki.

Báró Jósika Sámuel.

Az öntözés sikere.

A Ferenczsatorna főmérnöke, Gerster Béla ezen vállalat új verbázi 118 holdnyi öntözési telepén elért eredményekről a következő jelentést intézte Türr tábornokhoz, mint a nevezett társulat elnökéhez:

„Uj rétek, (ápril 24, május 2-ig vettettek be) ezen öntöző rétek adtak october elejéig 3 kaszálásra holdanként 41 métermázsa szénát; jövő évben, a májusi kaszálással 55—60 métermázsa lesz holdanként.

Régi természetes rétek, szintén május havában rendeztetek öntözésre, adtak 3 kaszálásra 36 métermázsza szénát holdanként.

Megjegyzendő, hogy ezen kétféle rétek ezzel korántsem végeztek be haszonhajtásukat, mivel a lejtős fekvésűeken, a hol csergedzethetjük a vizet, az erős fagyok beálltáig, a szarvasmarhák részére zöld takarmányt fogunk vágni.

Az öntözésre használt csatornai víz oly meleg, hogy ezt bizonyosan elfogjuk érhetni. Ma (oct. 7-én) p. o. reggel 7 órakor a légmérséklet 3° R., a víz $14\frac{1}{2}^{\circ}$ R. volt; ez ugyan rendkívüli, de rendszeren 4° R. különbség van.

Rétjeink jelenleg oly kinézésűek, mintha a friss májushónapban volnánk.

Luczernások. Jelenleg 7- és 8-szor vágjuk, s ha csak kissé meleg octóberünk lesz, még egy kaszálást remélhetünk.

Káposzta. Eddig egy katasztralis hold veteményből 25,000 fej termelt, ezen hold föld bruttó 7—800 frtot, netto 6—700 frtot fog hozni.

Rizs, igen későn vettett el, június első napjaiban, september 18-án arattatott 12 pozsonyi mérő 350 négyszögöl területen, tehát 50 mérő per katasztralis hold.

A vetőmag és az aratott mag összehasonlításából kitűnik, hogy az idei bácskai mag sokkal szebb és súlyosabb, mint a vetőmag használt bánáti rizs. Ez leginkább az öntöző víz kitűnő tulajdonának köszönhető. Jövőre minden esetre kísérletet kell tennünk jobb fajú olasz vetőmaggal.

Kukoricza, egy katasztralis holdon adott 70 pozsonyi mérőnyi aratást.

Karórépa, oberndorfi, adott trágyátlan földben, de öntözés mellett, egy holdra 350 métermázsza répát.

Az öntözéssel ellátott házikertekben oly szépen díszlettek mindennemű konyhazöldegek, hogy a környék gazdasszonyai mind bámolni jöttek hozzánk.

Szükségesnek tartom említeni, hogy valamennyi itt felhozott eredmény trágyátlan földben értek el és ezzel bizonyult, hogy a csatorna vize a Nilus vize szerint trágya gyanánt emeli az öntöző föld termőképességét.

Ezen terület eddig 3 éves bérletre volt kiadva, a föld bérlője pedig emberi emlékezet óta felesekkel gazdálkodott és tehát a föld trágyát soha sem kapott, — de a mint a bérlő maga bevallá, még ugarban sem hevert a föld évtizedek óta.

Jelenleg erős compost trágyázást adunk a földnek és így előrelátható, hogy jövő évre még szebb eredményt fogunk felmutathatni. —

Itt a példa — kövessétek!

Pávai Vajna Elek vándorgyűlési indítványai.

II.

Miután az 1851. évi urbéri nyílt parancs és 1871. évi 53 törvényzikk több szabályai megengedték a volt zselléreknek és több nomű szegődményeseknek bizonyos körülmények

között a kezükön és használatukban lévő allodiális fekvőket saját költségükön megváltani és a hátralék szolgálmányokat megfizetni, ugyan ezen törvények és névszerint az 1871. évi 53 t. cz. 20 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. §§-sai azt is meghatározták, hogy a fizetés és megváltás mily arányban és mely idő tartam alatt történjék és ez érdekekben az 1858 évi december 4-iki 229 számú császári legfelsőbb rendelettel a tisztázási és felhajtási módozat nem csak meghatározatott, hanem foganatba vétele akkor már országszerte megkezdett, a m. kir. kormány és bíróságok által pedig csak a beperelve volt dézmás szőlők szolgálmányai megváltását illetőleg foganatosítottak az 1868 évi XXIX. t. cz.szabályai szerént a megváltás; a zsellér telkek és járulékaik fennebb érdekelt módozatok szerinti megváltása pedig ezen egész országrész területén ítéletesen is függőben tartatik és ítéletekben történik hivatkozás a megváltási módozatok határozata kormányilag kiadása bevárása iránt.

Miután éppen ezen 30 évet meghaladó ingyen használat által a bérlakók bátorítottak a nemes földes urakkal nem egyezkedni, ott a hol ítéletek is vannak, azokat számba nem véve, nemesak a folyó tartozásokat nem teljesítik, hanem a válttság kötelezett birtokot a valóságban alapját és biztosítékát a megváltásnak eladják és ma már harmadik, negyedik idegen tulajdonos kezében találtnak;

Miután a megváltási s más szolgálmányokat és hátralék fizetési kötelezettségeket telekkönyvezni nem lehet és két bíróságlag is e részbeni kísérletek visszautasítottak.

Miután semmi biztosíték e részben a nemes földesurak jogait védő adva nincsen és ma már oda jutott e kérdés oldatlansága, hogy a törvény és természetes igazsággal szemben a nemes földesurak nagy többségben kártérítési alap nélkül vannak, vagy ha van is némely helyt némi alap, a törvény intenióját és rendelkezését, a birlaló általi megváltást nem fedezi, nem éri meg, a jogositott tulajdonosokat pedig törvény és az állam nem játszhatja ki; —

Az erdélyi gazdák vándorgyűlése határozza el; miszerint az erdélyi gazdasági egylet, illetőleg igazgató választmánya még ez év folytán feliratilag kérje fel a magyar birodalmi képviselő házat, hogy ez akár az 1858. évi december 4-iki 229. számú legfelsőbb császári rendelet, akár pedig az 1871. évi 53-ik t. cz. fennidézett 87. 88. 89. 90. 91. 92. stbi §§-sai alapján a megváltást és hátralék megfizetését, a szolgálmányokat véve kulcsul a m. kir. földthehermentesítési pénzalapból vagy a hol a birtokok nem prédáltattak el, a válttság kötelezettek által, az 1868. évi 29-ik t. cz. szabályainak megfelelőleg azonnal kárpótoltatni törvényhozásilag hazafias, törvényes és méltányossági köteletségének tartsa és megýenként az ilyen telkek, földek stbi a közigazgatási hntóságok által, a hol az 1858 december 4-iki kir. rendelet következtében beadva volt megváltási kérelmek hevernek, hivatalból irassanak össze, az ilyen összeírásokban kitüntetendők lévén az 1848. évi felszabaduláskor volt és azutáni vásár utján keletkezett tulajdonosok, ugy a nemes földbirtokosok mint igénylők, valamint a kir. kincstár mint a törvény fennállásáért jótálló biztosításukra

A bővebb indokolásra s lehető ellenészrevételekre fenntartom jogomat a leendő tárgyalás alkalmára. —

III.

Az erdélyi gazdák vándorgyűlése határozatilag mondja ki, hogy jeleni helyzetünk és körülményeink között egyedül törvényes és sietve keresztül vihető, az Erdélyi gazdasági egyesület 1874. évi december 21 évi 187. jegyzőkönyvi sz. a. elfogadott és a képviselő házhoz 6262. sz. a. beadott törvényjavaslata, miután az 1868. évi október 12-iki igazságügyminis-teri utasítás alapján folyamatba tett birtok rendezési és más urbéri perek fogalmának, esmeretének, valamint a hazai törvényeknek legmegfelelőbbben, az oknélküli költségek kikerülésével alkottatott és szedetett össze; a vándorgyűlés megbizsa a gazdasági egyesületet, hogy sürgős felirattal az országos képviselő házat felkérje haladéktalanul a jelzett törvényjavaslatot dolgoztatni ki és azt az 1880-ik évi mártius haváig törvényül kiadatni, egyszersmint a vándorgyűlés kebeléből választott küldöttek által még ez év folytán a m. kir. kormányt és az országgyűlési képviselőket Budapesten felvilágosíttatni kívánja az erdélyi birtok viszonyok szomorú helyzetéről az e részbeni eddigi törvények és szabályrendeletek czéltalan voltáról, el nem odázható szükségességéről egy a törvényeknek, helyzetünknek és körülményeinknek megfelelő birtokrendezési törvény kiadása felől.

A további indokolásra és felvilágosítások adására fenntartom jogomat a vándorgyűlés alkalmára. —

IV.

Miután az erdélyi nemes földbirtokosok megéitve az idő intő szavát önkéntesen szabadították fel urbéreseiket és bizonyos korlátozások mellett zselléreiket, a mit az 1848 évi IV. és V-ik törv. cikkek valamint 1867., 1868. és 1871. évi törv. cikkek szentesítettek.

Miután az 1848. évi IV-ik törv. cikk I-ső §-sa szerint az erdélyi nemes földbirtokosok kármentesítése a nemzeti közbecsület védpaizsa alá helyeztetett és ezen kármentesítés nem csak folyósított, hanem a közel multban az 1871. évi 53-ik törv. cikk 67. §-sa 2-ik bekezdésében megújított és kimondatott, hogy „a mennyiben mindazonáltal ezen urbéri kármentesítés a volt földesurak részére még nem volna kiszolgáltatva, a megtérítendő összeg kiszámítása és kifizetése az eddigi fennállott szabályok szerint ezközlendő“; és még is ezen törvény biztosításokkal szembe számos vidéki nemes földbirtokosoktól az urbéri kárpótlás kivezetetése megvonatik, azért mert a rendeleti uton megszabott 3. havi idő alatt vagy be nem jelentették, vagy a törvény és rendelet utján meghatározott idő alatt a különbözönemű urbéri pereket meg nem kezdték, vagy urbériségüket peremtorialisnak nevezett határidőig be nem jelentették: az erdélyi gazdák vándorgyűlése határozatilag mondja ki, hogy

az erdélyi gazdasági egyesület és igazgató választmánya felkéretik és megbizatik a jelzett és felhívott és belátása szerint alkalmazandó törvények alapján haladéktalanul a magyar birodalmi képviselő házhoz sürgősen kérést intézn azon érdek-

ben, hogy: az 1848. évi IV. törv. cikk 1-ső, 1871. évi törv. 67. §-sa mint alaptörvényekkel ellenkező, az erdélyrészi nemes földbirtokosok urbéri és másnemű kárpótlása kifizetését és tisztázását akadályozó minden törvények és rendeletek újabb bírálat és tanácskozás alá vételve törvényhozásilag megváltoztassanak, a nemes földbirtokosoknak alkalom és szabadság adásuk minden időhez való kötés nélkül, per vagy törvény által biztosított urbéri és másnemű kárpótlásaikat bármikor a kir. földtehermentesítési pénzalap igazgatósága utján kérhetni, jog adtván ezeknek az eddigi megszorító rendeletek és törvények miatt bejelentetlen hagyott a volt urbéresek vagy zsellérek által birt és használt fekvőket ezután is urbéri kárpótlás alá szabályszerűleg bejelenthetni; kötelezett marad a magyar kir kormány a jelzett bejelentéseket törvény és vizsgálat alapjául téve indokoltáguk és alapjuk után kárpóttatni a megállapított kárpótlásokat minden halasztás nélkül a kérelmező és bejelentő állandó lakása királyi adóhivatala által közvetlenül kifizet-teni.

A lehető és szükségeltető további indokolásra a tárgyalás alkalmakor fenntartom jogomat. —

V.

A mezei birtok használatot, illetőleg rendőrséget tárgyaló indítvány:

a) a tagosított és nem tagosított mezőkön tekintet nélkül mivelési és használati nemére a fekvőknek, senki lakházat, szárnyas és négylábu állatok tartására szánt ólokat nem építhet; a szabad mezőn és erdők mellett más nem lakhatik, mint azon földbirtokos, a kinek egy tagban tulajdonjoggal birt 12 hold terjedelmű mivelés alatti fekvője van és az építkezésre a közigazgatási hatóságtól nyert vagy nyer engedélyt;

b) az ilyen építkező tulajdonos is felelős a szomszéd birtokosok fekvőin és terményeikben okozott minden nemű károkért és becsü szerinti kárpótlásra kötelezett közigazgatási végrehajtás terhe mellett;

c) a fennebbi esetben is köteles az ilyen mezőn lakó egész tagját úgy bekeríttetni, hogy abból semmi nemű marhaja, kutyái, disznói stb. a szomszéd birtokosok fekvőire ki ne mehessenek s kárt ne tehessenek, a különbeni kártérítés is kijáró marhájának ártalmatlanná tehetése terhe mellett;

d) minden színezetű mezei lakos köteles idegen és ismeretlen különösen gyanus utasoknak a szállás adást megtagadni s ha kényszerítve lenne mégis ellenkezőt tenni, azt azonnal köteles a legközelebbi falusi előljárónak bejelenteni;

e) a mely birtokos a fennebbi szabályokat meg nem tartja az a) és c) pont esetében megtörtént építkezései levonatnak közigazgatási uton és költségén a szomszéd helységbe bevitetnek; a b) és d) pont eseteiben pedig első alkalommal 10 frt, második alkalommal 15. frt és harmadik esetben 25. frt közigazgatásilag felhajtandó pénz birságon kívül építményeinek elhordásával és mezei lakásának beszüntetésével sújtottaiik;

(Folytatása köv.)

Szüreti tudósítás Medgyesről.

Az idei szüret a lehető legkedvezőtlenebb időben vette kezdetét, azonban szép derült napokkal volt bevégezhető.

A szüret kezdete október 17-ére volt kitűzve s bár jókor reggel erős köd és szemetelő eső mutatkozott, még is hozzá fogtak és erélyesen folytatták. A kisebb parcellák tulajdonosai ugyanis beleuntak a sok támadásba, melyeket a szőlő különböző ellenségei ellenük intéztek és azon iparkodtak, hogy termésüket mielőbb biztonságba helyezték. Főleg a vagyonbiztonság hiányának lehet tulajdonítani azon káros körülményt, hogy a szüret majdnem minden évben a minőség rovására igen korán lesz megtartva.

A nagyobb birtokosok, kik e mellett külön szőlőpásztorokkal is rendelkeznek, jobb idő és egy jótékoay hó harmat reményében halogatták a szüretet. Kivált a hóharmatot vártuk türelmetlenül, hogy a szőlőlombnak nagy tömegét elperzselje és a szőlő tulságos vitzartartalmát megapassza! Október 18-án kiderült, 19. és 20-án erős hóharmat volt, mely bár nem apasztotta meg a szőlő viz tartalmát, de meglehetősen megkopasztotta úgy, hogy a szüret a legjobb időben folyhatott és ma (november 4-én) a legtöbb birtokosnál be is végeztetett.

Várakozásunk úgy a mennyiséget, mint a minőséget illetőleg a termés eredménye által tetemesen túl van szárnyalva; az elsőt illetőleg a legtöbb esetben azt mondhatjuk, hogy a hozam a tavalinál több; a minőségre nézve pedig felsoroljunk a Babo mérlegével tett vizsgálatokat, melyek azonban csakis a kedveltebb bel- és külföldi borszőlőkre szorítkoznak:

		czukor %	sav ezredrészes
Bel- földi	Leányka	26.0	6.0
	Fejér gohér	23.4	7.2
	Király szőlő	22.2	7.0
	Járdovány	20.9	7.0
	Somszőlő	20.3	9.0
	Vékonyhaju	19.1	7.0
		czukor %	sav ezredrészes
Kül- földi	Piros traminer	26.0	10.0
	Szürke barát	25.2	10.3
	Oporto	23.0	11.3
	Pinot noir	23.4	12.0
	Rajnai riesling	23.3	13.3
	Welsch riesling	23.5	7.0

A sajtolás vizsgálata a savra nézve ugyanazon eredményt adta, miglen a czukor 2.5%-al több volt, a mi abban leli magyarázatát, hogy a sajtolásnál az aszuszemek édes nedve is a must javára szolgált.

Idei borunk minőségéről bővebb commentárt írni a fenti vizsgálati adatok mellett feleslegesnek tartom. **D.**

Gyümölcs ipar.

A gyümölcs termelés egyik leghatalmasabb emeltyűje a gyümölcsipar lévén, ámbár az idei rossz gyümölcs termés egyáltalában nem volt alkalmas arra, hogy ezen iparág kifejlődését előmozdítsa, Keszthely vidékét pedig június hó 2-án oly

erős jégeső pusztította, mely nem csak minden gyümölcsstermést tökéletesen semmivé tett, hanem még a gyümölcsfákban is jelentékeny károkat okozott; — mind a mellett az eszme élesztése és az ahoz értők fölbátorítása szempontjából a keszthelyi gazdasági tanintézet kertészete az idén is készített néhány mázsa gyümölcs sajtot és czukros aszalványt.

Figyelmeztetem tehát mindazokat, kik a dolog iránt érdeklődnek, de azokat is, kik ebbeli első kísérletünket a külföldi hasonló készítményekkel összehasonlítani kíváncsiak, hogy az idei drága gyümölcs árak folytán 90 kr-ával fontját a keszthelyi gazdasági tanintézet kertészeténél a következő készítmények kaphatók: dinnye aszalvány, dinnye sajt, dió sajt, mogyoró sajt, gesztenye sajt, alma sajt, birs sajt.

Megjegyzem: hogy mindezen készítmények $\frac{1}{3}$ fontos dobozokban lévén elcsomagolva, 30 kr-ával ilyen egyes dobozok is megrendelhetők.

Villási Pál.

Értesítés a ragályos és járványos állati betegségekről 1879. nov. 7-ig.

M e g y e	K ö z s é g	Az állatok faja és darabszáma	A kór megnevezése	Elhullt vagy gyógykezeltek
Alsó-Fejér	N.-Enyed	1 szarvasm.	lépfene	elhullott
Hunyad	Rengeth	100 sertés	"	"

Magyarország területe u n a r h a v é s z - m e n t e s, Horvát Szlavonország 20 községében és a horvát szlavin katonai határvidék 22 községében a marhavész uralg.

Vidéki gazdasági tudósítások.

Apanagyfalu, 1879. november 4.

Az őszi munkálatokat jobbrészt elvégeztük, elvéve vetnek még némelyek törökbuza-tarlóba rozst. Vetéseink, eltekintve a helyenkénti sárga foltoktól szépek. A törökbuza hozama közepesen alóli, minőségileg jó, ugyszintén a répa és burgonya is. A szüret szép reményekkel kecsegtetett, de a látszat csalt, mert a ki 100 vederre számított 30-al is beérte, minőségileg jó bor termelt. Gyümölcs csak helyenként volt, szilvatermés egyáltalán nem volt. Réteink és legelőink jó karban vannak. A szőlő metszését elvégeztük. Gazdasági állataink jászolra kerültek, mert a havazás megindult, egyébként egészségesek. Gabonaár emelkedőben, nagy a kereslet. —

Rösler Károly.

Galacz, 1879. október 31.

Julius, augusztus és szeptember első felében, alig volt egy-egy kevés esőnk; ezért a megkéselt ugarlás nehezen tétetett; legtöbb helyt gyenge igáserő s tákolt faekével karczoltatott fel a talaj. Szeptember 15-én kevés eső után, megkezdett az őszi vetése, kiknek sikerült 15—20-án, azoknak szép zöld vetésök van, a későbbiek — ismételten beállott szárazság folytán — gyengén és ritkán keltek; bennök a rendkívül elszaporodott egerek sok kárt tettek. — A törökbuza bétakarítását kedvező idővel, közepes eredménnyel végeztük. Bő szürethez nem; de jobb minőségühez volt reményünk: mert a folyamatban levő szüretnek alkalmával, a must jósága alig 10 12 fok Stättinger (?) szerint. — A gabonaárak hirtelen felhágtak; a szarvasmarháé jó közepes; az egy éves, vagy még fiatalabb ökorborjúké aránytalanul magas: párja 80—120 frtig.

Szántó Károly.

Üzleti heti szemle.

(A „Pesther Lloyd“ nyomán.)

Gabona és gyapjúpiacz Budapest, nov. 2—nov. 8-ig. 1879.

Buza a hét elején emelkedő, azután hanyatló üzlet; forgalom 50,000 metermázsa, ár 14 frt.

Rozs közepes üzlet, forgalom 3000 metermázsa, ár 9.95 frt.

Árpa valamivel keresettebb, forgalom 4000 metermázsa, ár: takarmányárpa 7.75 frt, malátaárpa 8.75 frt.

Zab ára emelkedőben, forgalom 5000 metermázsa, ár 7.05 frt.

Törökbuza keresett, forgalom 20,000 metermázsa, ár 7.45 frt.

Repcze közepes üzlet, körül-belül 5000 metermázsa forgalommal, ár 11 frt. 50 krig.

Gyapjú-ról a teljes vásári tudósítás kezünkhez nem érkezett, csakis a gyárilag mosotról jelenthetjük, hogy az I. m. gyapjúmosó gyár 1.75—2.80 frtjával kilonként mintegy 35,000; Wolfner és társa pedig 1.82—2.50 krjával kilonként mintegy 30,000 kilot adtak el.

Gabona-árak:

minimum és maximum:	Budapest nov. 8.	Bécs nov. 8.
Buza	13.20—14.80 frt	12.60—15.50 frt
Rozs	10.00—10.20 frt	10.50—11.70 frt
Árpa, takarmány	7.20—7.60 frt	— — —
Árpa, szeszfőzésre	7.90—8.30 frt	— — —
Árpa, seres	8.60—10.50 frt	10.40—11.80 frt
Zab	6.90—7.00 frt	7.52—7.80 frt
Repcze	11.00—11.70 frt	12.00—13.25 frt
Törökbuza	7.35—7.50 frt	7.80—9.00 frt

Budapesti marhavásár nov. hó 6-án 1879. Összes felhajtás 1491 db nagy- és 3100 db apró marha. Ebből eladatott: 66 drb. bika, 318 drb. ökör, 759 drb. vágó tehén, 120 drb. fejős tehén, 92 drb. bival, 221 drb. borju, 3005 drb juh. — Árak: bika darabonként 80—175 frt, ökör páronként 140—315 frt, vágó tehén páronként 120—230 frt, fejős tehén darabonként 90—200 frt, bival páronként 150—216 frt, borju darabonként 18—32 frt, juh páronként 10—14 frt. Hús-árak 100 kilonként: ökörhús 47—52 frt, tehénhús 46—50 frt, borjuhús 70—90 frt, bivalhús 42—47 frt.

Bécsi marhavásár nov. hó 3-án. Összes felhajtás 2215 darab és pedig 1359 drb. magyar, 576 drb. lengyel és 280 drb. német fajta, melyből 1955 drb. ökör, 143 drb. tehén, 64 drb. bika és 53 drb. bival. Árak 100 kilonként: magyar hizó 54—60 frt, lengyel 56—60 frt, német 55—61 frt, tehén 52—57 frt, bika — — — frt, bival 43—47 frt. Lábán darabonként 100—235 frtot fizettek.

Kőbányaisertésvásár nov. 8-án: (Az első magyar sertéshizláló részvénytársaság jelentése.) Állandó vásárlóink e héten a már előbb megvett sertéseket vették át, minél fogva piacunkon kevesebb vevő jelent meg; ezek a jó alkalmat felhasználták arra, hogy oly kereskedőktől, kik eladni akartak,

a múlt héthez képest klgrként 1 krral olcsóbban vásároljanak, mi által azonban a szilárd hangulat nem alteráltatott, mert jó árú, mely nincsen nagy választékban a piacon, hizlalók jegyzett árain nem adtak el.

Jegyzett árok: magyar nehéz, 45 1/2 kr, középnehéz 44 3/4 —45 1/2 kr, vidéki könnyű 42—44 kr, szerb 43—44 kr, oláh 43 kr, tuskés 41 kr. klgr. tisztasuly. Eleség árok: tengeri 7 frt. 50 kr, árpa 7 frt. 20 kr, mm. városi raktárból átvéve. Helyi állomány: okt. 31-ről maradt 57500 drb. Felhajtattott: Alföldről sovány 1260 drb., hizott 6270 drb., Szerbiából 1870 drb., Erdélyből 340 drb. Romániából 1090 drb., Hizlal da állomás 720 db., Vidékről 40 drb., összesen 11590 db Elhajtattott: Felföldre 240 drb., Bécsbe (mult héten 52 drb.) 3250 drb., Csehországba 1040 drb., Bodenbachon át 1970 drb., Rutkán át 960 drb., Stuttgart és Mainzba 200 drb., budapesti fogyasztás 2620 drb., külteki fogyasztás 140 drb., Összesen elhajtattott 10430 darab. Marad állomány 58660 darab. A részvénytársaságokban 7840 drb. van elhelyezve.

Bécsi sertésvásár november 4-én. Összes felhajtás 4501 darab és pedig 1021 drb. nehéz, 1217 drb. középnehéz és 2263 drb. süldő; melyből 915 drb. magyar, 2263 drb. orosz-lengyel, 1182 drb. szerb és 141 drb. oláh fajta. Árak 100 kilonként: nehéz 40 1/2—42 frt, középnehéz 40—45 frt, süldő 32—38 frt, szalonna és zsir 52—56 frt.

Berlini vásár nov. 3. Felhajtás 8455 drb, vidéki sertés finom 48—50 mrk, oroszok 38—40 mrk, magyar 45 mrk. 45—50 ö tárával.

Drezdai vásár nov. 3. Felhajtás 559 drb vidéki és 667 drb magyar sertés, az első legmagasabb ára 57 fillér, utóbbiak 48 fillér 1/2 klgrként.

Hamburg, Sternschanze okt. 27. Sertés üz lanya, felhajtás 835 drb., árok 40—44 mrk.

Disznózsir nagyobb forgalommal nagyon kedvező hangulat; kész áru hordóval együtt 55—56 frt, november-december-január havi kötésben hordó nélkül 53—53 1/2 forint.

Szalonna jó kereslettel, árok emelkedőben; városi áru 48—50 frt, füstölt szalonna 54—56 frt.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

Pénz-kölcsönök

a birodalom bármely részében telekkönyvezett földbirtokra 1000 frttól kezdve bármily magas összegig, 5 vagy 6% kamat mellett törlesztésre és 4000 frton felülieket még előnyösebb feltételek mellett gyorsan eszközölk.

Bekebelezett terhek kifizetését szintén eszközölöm.

Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál

(2.) (45—52.)

Hat. engedélyezett

„Ipar- és kereskedelmi ügynöki iroda“.

Kolozsvárt, Páris-utca 19-ik sz. sajtóház.

Értekezhetni posta útján, vagy személyesen naponta d. u. 1—4 óráig!

WALSER FERENCZ

első magyar Gép- és tüzoftószerék-gyára, harang- és ércöntőde.

Budapest és Kolozsvárt

Borsajtók a legkitünőbb rendszerű,

Szőlő roncsoló-malmok és rosták,

Borszivattyuk minden bozzá való felszereléssel gyári áron kedvező feltételek és jótállás mellett ajánlja

Walszer Ferencz magyar gazdasági gépgyárai egyesített raktárának és gépműhelyének erdélyországi fióktelepe

Kolozsvárt, bel-monostorutcza 12. szám,

Arjegyzekek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek, (Értelmes ügynökök és ismételadók kerestetnek).

(15)

(17—23)

Piaczi árak.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
helye	napja	tiszta buza	telegy buza	rozs	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
Ára krajczárookban											
Beszterce		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Csik-Szereda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déas		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Déva		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Erzsébetváros		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fogarás		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
K.-Fehérvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gy.-Sz.-Miklós	okt. 25	800	700	450	400	250	450	170	30	—	36
Kolozsvár	nov. 6	1150	—	580	—	283	420	180	150	350	44
M.-Vásárhely		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nagy-Enyed		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
H.-Szében	okt. 31	910	780	540	460	290	480	170	100	320	42—46
Szegesvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
S.-Sz.-György	okt. 27	1000	900	530	430	265	420	230	150	250	42
Szamosújvár		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sz.-Régen	okt. 30	937	600	587	362	242	372	130	60	230	40
Sz.-Udvarhely	okt. 28	800	600	500	—	250	450	180	40	200	36
Torda		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V.-Hunyad		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Melléletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét a t. megrendelők minden külön díj nélkül teljes szerinti akaráhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda” hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	széri hirdetésnél										
	fizetendő forint										
	1	1—3	1—6	1—12	1—18	1—24	1—30	1—36	1—42	1—52	
10/16 v. egész oldal	7	20	35	65	95	120	140	160	180	210	
5/16 v. fél „	4	10	18	33	48	60	70	80	90	105	
4/16 v. negyed „	3	6	9	17	24	30	35	40	45	53	
3/16 v. nyolczad oldal	2	3	5	9	12	15	18	20	23	27	
1/16 v. tizenhatod „	1	2	3	5	6	8	9	10	12	14	

Ezonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői

25% vagyis egy negyedrészen engedményben részesülnek, ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.